



ΜΙΑ ΜΙΚΡΟΥΛΑ



ΤΙΣ πέντε τὸ πρωὶ ποῦ γύριζα στὸ σπίτι μου, ὅταν περνοῦσα ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σόλωνος, σταματοῦσα μιὰ στιγμή ἀπὸ κάτω ἀπὸνα φωτισμένο παράθυρο. Μοῦ εἶχε κάμη πράξηνη ἐντύπωση ἀπὸ τὴν πρώτη φορά ποῦ τὸ εἶδα φωτισμένο αὐτὸ τὸ παράθυρο. Τέτοια ὦρα πάντα ὅλος ὁ ὁρὸμος εἶτανε σκοτεινός, τὰ σπίτια γύρω κατάκλειστα, ἄλλα μεγάλα, ἄλλα μικρά, ἄλλα θεόρατα, μαρμαρένικα, κι ἄλλα μικρουλάκια μὲ μικρὰ παραθυράκια, κολλητά, τὸνα κοντὰ στ' ἄλλο. Τὰ φανάρια τοῦ γκαζιοῦ ἄφιναν ἓνα τρεμου-

λιασμένο φῶς κομματιαστὸ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, κι ὁ βορριάς, ὁ φρεβρός νυχτερινὸς βορριάς τῆς Ἀθήνας, βογκοῦσε, σφύριζε μὲ τὸ λεπτό του κρουερό ἐκεῖνο σφύριγμα. Πέρα φάνταζε μέσα στὴ νυχτερινὴ ἡμερία τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο καταφωτισμένο ἀπ' ἀπάνω ὡς κάτω, καὶ τὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ του ὅσα φαίνονταν ἀπάνω ἀπ' τὸ ψηλὸ του τοῖχο ξέφυλλα, γυμνά, ἄπλωναν τοὺς σκελετοὺς τῶν κλαδιῶν τους περιχυμένους κι αὐτοὺς ἀπὸ τίς ἀναλαμπές ποῦ περνοῦσαν τὰ τζάμια τοῦ Νοσοκομεῖου. Ἀπὸ μακριὰ φαίνονταν φεύγοντας βιαστικὸς ὁ ἵπκιος κανενὸς διαβάτη, τυλιγμένου στὸ ἐπανωφόρι του, ἀκούονταν ἀλάργα τὸ σφύριγμα κανενὸς ἀστουφύλακα. Καὶ μόνος ὁ βορριάς κυρίρχος τῶν ὁρῶμων ἔφινε τὸ μούγκρισμά του ὀλοῦθε, σήκωνε τὴ σκόνη τοῦ ὁρῶμου, παράδερνε μὲ τ' ἀνοιχτά παραθυρόφυλλα, ἔκανε νὰ τρίξη θλιθερά ἢ παλιὰ σιδερένια ἐπιγραφὴ ἐνὸς ἐκεῖ μπακαλικίου κρεμασμένη ἀπάνω ἀπὸ τὴ πόρτα του, ἔμπαινε ὁρμητικὸς μέσα στὶς ἀνοιχτὲς ἀυλόπορτες, καὶ ἀνοιγόκλειε συχνὰ τὰ φύλλα τους μ' ἓνα κρότο ἀδιάκοπο, μ' ἓνα φρεβρὸ τραντάρισμα, χτυ-

πούσε τις θεόρατες φτεροῦγές του με θηριώδη μανία ἀπάνω στους ψηλούς τοίχους τῶν σπιτιῶν.

Μ' ἀνεβασμένο τὸ γιανῶ τοῦ παλτοῦ μου, μετ' τὸ τσιγάρο κολλημένο στὸ στόμα, μετ' τὰ χέρια μου στὶς τσέπες, τὸ μπαστοῦνι μου παραμάσχαλα, τὴ ρεμπουπλικὰ χωμένη βραχίδια στὸ κεφάλι μου, στεκόμουν ἀκίμπηστος ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ φωτισμένο ἐκεῖνο παράθυρο κάθε πρωί. Γιατί; Πῶς μοῦ συνέβαινε αὐτό; Δὲν ἤξερα καλὰ καλὰ κι ἐγώ. Εἶταν ἓνα παραθυράκι μικρὸ, τετράγωνο, τὰ τζάμια του κοινὰ, μικρὰ, ἄφιναν πρὸς τὸ δρόμο ἓνα βαθὺ κόκκινο χρώμα. Ὁ ἓνας μπερντές του, φτωχικός, τῶν τριάντα λεπτῶν μπερντές, εἶταν πεσμένος ἴσος πρὸς τὰ κάτω, ὁ ἄλλος εἶταν παραμερισμένος, μετ' μιὰ φαρδεῖα κορδέλλα μπλὲ πρὸς τὰ κάτω. Ἀπὸ κεῖ μέσα, ὅταν περνοῦσα πρὸς τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δρόμου, καὶ τεντονόμουν πρὸς τ' ἀπάνω πατῶντας στὶς ἄκρες τῶν παπουτσιῶν μου, ἔβλεπα μὲν μιὰ σκιά κεφαλιοῦ, ποῦ κινούνταν, καὶ σὰν ὕψωνα ἀκόμα πρὸς τ' ἀπάνω τὸ κεφάλι μου, ξάνοιγα ἓνα μικρὸ κεφάλι κόρης μετ' μπερδεμμένα μαλλιά, ἓνα ἴσκιον μᾶλλον, ὅπως τ' ἔβλεπα, χωρὶς νὰ ξεκαθαρίζω τὰ χαρακτηριστικὰ του—τίποτε ἄλλο. Κάποτε, ὅταν τὸ μούγκρισμα τοῦ βορριά ἔπαυε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ γίνονταν μιὰ ἀπὸ τὶς νεκρικές ἐκεῖνες ἡσυχίες ποῦ ἔχουν οἱ διακοπές αὐτὲς τοῦ ἀνέμου, ἀκούονταν ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὸ παράθυρο ἓνας γοργὸς θόρυβος ραπτομηχανῆς μετ' τὸ γλυκὸ της ἐκεῖνο ἦχο, ποῦ ἀφίνει μέσα στὴ νύχτα ὁ τρόχος της, ὅταν τὸν γυρίζῃ πεταχτὰ τὸ ἀπαλὸ χέρι ἐργατικῆς κόρης.

Καὶ παράξενα τὴν ὥρα αὐτὴ ἐνῶ γύριζα ἀηδισμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴ δουλειά μου, ἀπὸ τὸν ἐαυτό μου, ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον, εἴτε ἀγριπνισμένος στὸ μπακαρᾶ, εἴτε ἀγρυπνισμένος μπροστὰ στὸ γραφεῖό μου, εἴτε κουρασμένος ἀπὸ τὸ φλιτράρισμα κοντὰ στὸ πλευρὸ καμιάς ὀμορφῆς, εἴτε εὐτυχισμένος ἀπὸ καμιά ἐπιτυχία τῆς ἡμέρας, πότε χαρούμενος ἀπὸ τὶς ἐλπίδες τῆς νιότης, πότε λυπημένος ἀπὸ τὶς θλίψεις τῆς ἰδίας, πάντα κουρασμένος ἀπὸ τὴ μοσεμικὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀπὸ τὴ ζωὴ ποῦ θέλει σὲ μιὰ βραδιά κάποτε νὰ ἀπολαύσῃ ὅλες τὶς ἡδονές, ὅλες τὶς γλύκες, ἀπὸ τὴ ἀταχτὴ ζωὴ ποῦ ποτίζει κανεὶς κάποτε γιὰ μιὰ νύχτα μ' ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὰ φαρμάκια της, ἀπὸ τὴ ζωὴ ἀκόμα χωρὶς κανένα σκοπὸ, ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴν ἄχαρη, χωρὶς καμιά ἐλπίδα, χωρὶς κανένα πόθο, ἀπὸ τὴ ζωὴ, ποῦ ἄξαφνα βλέπῃ κανεὶς τὸν ἐαυτό του ἔρημο, ξένο, μ' ἓνα φοβερὸ ἀδειανὸ μέσα στὴν καρδιά του ἀνάμεσα στὸν κόσμον τῶν συναδέλφων του, στὸν κόσμον τῶν δρόμων, στὸν κόσμον τοῦ θεάτρου, τοῦ σαλονιοῦ, τοῦ μπάρ, τοῦ πατσᾶ, τῶν καφέ-κον-

σέρ—καί παράξενα ἐνῶ γυρίζα τόσο ἀργά, μὲ τὴν ἀηδία καὶ τὴν συ-
χασιά ὡς τὰ χεῖλη, μέσα στὸ φοβερὸ πρωϊνὸ κρῦο στεκόμουνα σὰ χαζὸς
ἀποκάτω ἀπ' τὸ φωτισμένο ἐκεῖνο παραθυράκι, ποῦ μόλις φαίνονταν
ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὰ γυαλιά του ἓνα κεφάλι ἐνὸς φτωχοκόριτσου, ποῦ ἔκανε
νυχτέρι!

Γιὰ νάμουνα ἐρωτημμένος μαζί της, μαζί μὲ μιὰ κόρη ποῦ δὲν τὴν
ἤξερα καλά, καλά, μὲ μιὰ μοδίστρα ἐκεῖ, δὲ κολάκευε αὐτὸ πολὺ τὸν
ἐαυτὸ μου· γιὰ νὰ τὸ ἔκανα ἀπὸ περιέργεια αὐτό, δὲ μοῦ φαίνονταν
τόσο περιέργο τὸ πράγμα· ἓνα κορίτσι ποῦ ἐργάζονταν! Κι ὅμως ἐνῶ
χάζευα μέσα στὸ βորριά κάθε πρωί, ἐπίμονες σκέψεις μοῦ ἔρχονταν, οἱ
αὐτὲς κάθε μέρα, οἱ ἴδιες κάθε πρωί σὰν περνοῦσα ἀπὸ κάτω ἀπ' αὐτὸ
τὸ παράθυρο. Γιατί ἐργάζεται τόσο πολὺ; Ἔχει τόση φτώχεια, ὥστε
νὰ μὴ τῆς φθάνη ἡ μέρα γιὰ δουλειὰ καὶ νὰ ἀγρυπνῇ καὶ τὴ νύχτα;
Θὰ εἶταν νὰ τὸ λυπηθῇ κανεὶς τὸ καημένο τὸ κορίτσι. Κ' ἐνῶ μιὰ συμ-
πάθεια ἄρχιζε νὰ σκορπίζεται μέσα μου γιὰ τὴν ἀκούραστη νυχτερινὴ
αὐτὴ ἐργασία, ὁ νοῦς μου φέρουνταν πολὺ μακριὰ ἀκόμη, προσπαθοῦσε
νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴν ἀπλῆ αὐτὴ ἱστορία ἐνὸς φτωχοκόριτσου, τὰ ταπεινὰ
μυστικά ποῦ μπορούσε νὰ κρυβῇ μέσα του τὸ κεφαλάκι ἐκεῖνο μὲ τ' ἀνα-
κατεμμένα μαλλιά, τὸ μικρὸ ἐκεῖνο στῆθος βαθειὰ ἀποκάτω ἀπὸ τὸ
φτωχικὸ ὕφασμα τοῦ κορσαῆς της. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἀγρυπνία τῆς κόρης
μποροῦσε νὰ φανέρωνε τὴν ἴδια θλιβερὴ ἱστορία τῆς φτωχολογίας τῆς
Ἀθήνας. Μιὰ κόρη τοῦ λαοῦ ἐκεῖ, μιὰ μικρούλα μάρτυς τῆς ζωῆς μὲ
τὰ βάσανα καὶ τοὺς ἀγῶνάς της. Μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο ποῦ
ἀγρυπνοῦσε αὐτὴ, θὰ κοίτουσαν ἴσως ἀρρωστιαρῆς φτωχὸς πατέρας,
παραλυμένη γριὰ μητέρα, κανένα ἀδελφάκι ποῦ θὰ μάθαινε γράμματα,
ποῦ δὲ θὰ μάθαινε ἴσως τίποτε, ποῦ θὰ εἶταν μικρὸς ὑπαλληλάκος ἀκόμη
σὲ κανένα μαγαζί, κανένας ἄλλος ἀδερφὸς ἄεργος, σουλατσαριστῆς, με-
θυσμένος, ἄγριος, κουτσαβάκης, ἄνθρωπος τῆς νύχτας, τῶν χαρτιῶν,
τῶν καυγάδων, τραμποῦκος τῶν κομμάτων. Ἄ ἀκόμη μπορούσε νὰ μὴν
εἶταν τίποτε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀθλιότη. Ἴσως ἡ ἱστορία τοῦ φτωχοκό-
ριτσου αὐτοῦ νὰ εἶταν πιὸ ἀπλῆ, πιὸ θλιβερή. Νὰ μὴν ὑπῆρχε οὔτε
πατέρας, οὔτε μάννα, οὔτε ἀδερφός. Ἴσως νὰ εἶταν ὄρφανή, χωρὶς κα-
νένα προστάτη, χωρὶς κανένα συγγενῆ. Τὸ πολὺ καμιὰ θεία, κανεὶς
παππούς γέρος, πολὺ γέρος. Καὶ εἴτε ἔτσι, εἴτε ἀλλιῶς, πάντα τὸ θῆμα
εἶταν τὸ φτωχοκόριτσο αὐτό, τὸ ὑποχρεωμένο νὰ δουλεῖ νύχτα μέρα,
νὰ κερδίζει τὸ ψωμὶ εἴτε τὸ δικό του, εἴτε καὶ τῶν ἄλλων μαζί, μὲ
τόση κούραση. Ἀκόμη ὅλα τὰ νυχτερινὰ αὐτὰ βάσανά της, μπορούσε

νά είχαν πιό γλυκύτερη άφορμή, ένα κάποιιο ειδύλλιο. Τό μικρό εκείνο κεφαλάκι με τὰ μπερδεμμένα μαλλιά μπορούσε όλες τις νυχτερινές αυτές ώρες νά σκέφτονταν ενώ δούλευαν τὰ μικρά χεράκια, γλυκύτερα πράγματα, ή καρδιά αὐτή νά χτυποῦσε με γλυκές ἐλπίδες. Κάποια ἀγάπη θά βαυκαλίζε ἀπαλὰ τὴν ἀγρυπνία της, κάποιος ἔρωτας θά γλύκινε ἴσως τοὺς κόπους της. Ἴσως με τὴν πολλή αὐτὴ δουλειά θά ἤθελε νά κερδίση μιὰν ὥρα ἀρχήτερα τὸ χρέμα ποῦ θά τὴν ἔκανε εὐτυχισμένη, θά τὴ ζευγάρωνε με κανένα νιό ποῦ θά τὴν ξετρέλλανε καμμιά μέρα σὰν τὸν ἀπάντησε κάπου, στὸ δρόμο κατὰ τύχη ἀπλῶς, στὸν περίπατο ἐκεῖ στὰ πεῦκα τοῦ Ζαππείου σὰν ἔκανε κανένα περίπατο μέσα στὴ λιανὰ γαλανῆς ἡμέρας, σὲ κάποιιο φιλικό της σπίτι φτωχικό σὰν τὸ δικό της. Κι ἀγάλι' ἀγάλια μέσα στὰ ἀπλὰ αὐτὰ μαντεύματά μου, μέσα στὸ ξετύλιγμα ποῦ ἔπαιρναν τὰ πράγματα κ' εἰ σκέψες μου, ἐνῶ χά-ζευα μέσα στὸ κρῦο τοῦ δρόμου, τὸ μικρὸ ἐκεῖνο κοκκινωφωτισμένο παραθυράκι μεγάλωνε μπροστά μου ξαφνικά και ἔπαιρνε τὴν ὑπερβολικὴ ἐκείνη ὄψη ποῦ παίρνουν και τὰ τιποτένια πράγματα τῆς ζωῆς, ὅταν ὁ νοῦς μας τὰ βασανίζει, ὅταν ἡ σκέψη μας θέλῃ νά μπῆ ὀλάκερη μέσα τους και ζητᾷ νά τ' ἀναλύσῃ, νά τὰ ξεψαχνίσῃ.

Ἄλλοτε πάλι κάποια ἀόριστη ἀνησυχία με ἔπιανε ἐνῶ τὰ μάτια μου εἴταν κολλημένα στὸ φωτισμένο τζάμι. Τί θ' ἀπογίνῃ αὐτὴ ἡ κόρη, τί τῆς φυλάει ἡ μοῖρά της, ἡ ζωὴ, ὁ κόσμος; Ἡ εὐτυχία θά στέψῃ τὰ ὄνειρά της, τοὺς πόθους της, θά ζήσῃ εὐτυχισμένα, θά ικανοποιηθοῦν εἰ ἀγῶνές της, τὰ ξενύχτια της; Θὰ δῆ κάποτε ὕστερα ἀπὸ πολλά, ἀπὸ λίγα χρόνια νά προβάλλῃ μιὰ ἡμέρα καλή, ποῦ γιὰ τὸν ἔρχομό της χτυπᾷ τόσο γλυκά, τόσο συγκινητικὰ ἡ καρδιά τῶν φτωχῶν αὐτῶν κοριτσιῶν, γιὰτὶ αὐτὴ ἡ καλή, ἡ ἅγια ἡμέρα τὰ ἀσφαλίζει στὴ ζωὴ, τοὺς ἀνοίγει ἕνα σπιτάκι δικό τους, καταδικό τους, μιὰ φωλίτσα φτωχικὴ ἔρωτα και νοικοκυροσύνης, τοὺς δίνει ἕνα σύζυγο, ἕνα προστάτη, ἕνα πατέρα γιὰ τὰ παιδιὰ τους, τὰ παιδιὰ ποῦ βυζαίνουν, τὰ παιδιὰ ποῦ μεγαλώνουν με τὸ αἷμά τους, τὰ παιδιὰ ποῦ πρέπει νά βγοῦν καλοὶ ἐργάτες, καλοὶ δουλευτᾶδες γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ τὴν εὐτυχία και τὴν προίκα τῶν κοριτσιῶν τους, γιὰ τὴ δική τους εὐτυχία ἀργότερα; Τί νά τῆς φυλάῃ ἡ μοῖρά της, τί νά τῆς κρύβῃ ἡ ζωὴ στὸ μέλλον; Κάποια στενοχώρια μοῦ βάρυνε τὰ στήθη σὰν ἔρχονταν στὸ νοῦ μου λογισμοὶ ἀλλοιώτικοι ἀπ' αὐτούς. Μήπως ἡ τύχη τῆς ἔχῃ γραμμμένη κι αὐτῆς διαφορετικὴ ζωὴ; Μήπως ἡ ἀθωότη, ποῦ δούλευε ἐκεῖ τόσο κουραστικὰ γιὰ τὸ ψωμί, γιὰ τὴν προίκα, γιὰ τὴν εὐτυχία, ἔμελλε

νά πέση πολύ χαμηλά· νά γίνη μιὰ δυστυχημένη ἀκόμα στὸν κόσμῳ ; Καὶ μὴπως χρειάζεται πολὺ γι' αὐτὰ τὰ φτωχὰ πλάσματα νά παραστρατήσουν ! Καθὼς εἶνε ἀφελῆ, καθὼς εἶνε μαργιόλικα, καθὼς εἶνε μικροπόνηρα, καθὼς ἔρχονται καὶ νοιώθουν τὴ ζωὴ φυσικώτερα, ἀμεσώτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα κορίτσια τῆς κοινωνίας, ὁ κίνδυνος γι' αὐτὰ εἶνε μεγαλύτερος. Μιὰ οἰκογένεια τοῦ λαοῦ νοικιάζει ταχτικά ἓνα, ἢ δυὸ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ της στὸν φοιτητῆ, στὸν ὑπάλληλο, στὸν βιοπλαιστή, σ' ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἔχουν ποτισθῆ ἀπὸ οἰκογενειακὸ ἄρωμα, σ' ἀνθρώπους τῆς ἀνοιχτῆς καθ' ὅλα ζωῆς, σ' ἀνθρώπους μὲ χονδρὴ καρδιά, ὅπως ἔχουν χονδρὰ χέρια. Καὶ ἡ οἰκογένεια ἔρχεται κάθε μέρα σὲ στενὴ σχέση μὲ τοὺς κάθε λογῆς κοινωνικοὺς αὐτοὺς διαβόλους, ἡ κόρη δὲ χωρίζεται ἀπ' αὐτοὺς παρὰ ἀπὸ μιὰ ξύλινη πόρτα, ποῦ ἔχει ἓνα μόνο σιδερένιο μικρὸ σύρτη, καὶ ἡ κόρη σκουπίζει τὸ δωμάτιο αὐτό, καὶ πλένει τὰ ἀσπρόρουχα τοῦ νοικάρη της, καὶ γρήγορα γειμίζει ἡ παρθενικὴ ψυχὴ της ἀπὸ τὸ ξάτμισμα ἐκεῖνο π' ἀφίνει ἑνὸς τέτοιου ἀνθρώπου ἢ κατοικίᾳ, κ' ἡ κόρη σὲ πολὺ ἢ λίγο χρόνον δὲν εἶνε κόρη πιά, κ' ἐνῶ δὲν εἶνε κόρη πιά, ἡ ἀνοιχτὴ ζωὴ τὴν ἀρπάζει εὐκολα, ἡ κοινωνία ἀχόρταγη πάντα τὴν σέρνει στὸ ἀτέλειωτο πανηγύρι τῆς ἡδονῆς της, στὴν ἀτέλειωτη κόλαση τῆς ἐλεύθερης, τῆς ἀνοιχτῆς, τῆς βασιανισμένης ζωῆς.

Ζωηρὴ συγκίνηση, ἀνατριχίλα κρύα μ' ἔπιανε τότε, δὲν ἤθελα πιά νὰ βλέπω τὸ κεφαλάκι ἐκεῖνο μὲ τ' ἀνακατεμμένα μαλλιά, δὲν ἤθελα ν' ἀκούω τὸ γοργὸ ἐκεῖνο ἦχο τῆς ραπτομηχανῆς. Μοῦ φαίνονταν πῶς χάνονταν μπροστά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ παρθενικὴ αὐτὴ ζωὴ, καὶ μὴ ἔχοντας τὴ δύναμη νὰ ἐμποδίσω τὸ κακὸ αὐτό, ἔφευγα μὲ βῆμα γλήγορο, μὲ σκυμμένο κεφάλι, ἐνῶ ὁ βορριάς ἀξάνοντας τὴν ὕμνη του μπροστά του, φαίνονταν σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ μ' ἀναποδογυρίση, νὰ μὲ σπρώξῃ πρὸς τὰ πίσω, νὰ μ' ἀφήσῃ κοληνημένον ἀκόμα ἐκεῖ στὸ δρόμον, κάτω ἀπ' τὸ κοκκινοφωτισμένον παράθυρον, σὰ νὰ μοῦ ἔλεε, ὅτι τὸ καθήκόν μου εἶταν νὰ μείνω πολὺ ἀκόμα ἐκεῖ, νὰ ὑπερασπίσω μιὰ ἀδυναμία ἀπροστάτευτη. . .

*
* *

Πέρασαν μέρες. Ἐνα μεσημέρι ποῦ ἔβγαίνα ἀπὸ τὸ σπίτι μου περνοῦσα ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σόλωνος. Ἀποκάτω ἀπὸ τὸ μικρὸ σπιτάκι τῆς μικροῦλας κόρης μὲ ξάφνισε μιὰ κηδεῖα. Τὸ λείψανον μύλις ἔβγαίνε ἀπὸ τὸ σπίτι ἐκείνη τὴ στιγμὴ. Μιὰ κηδεῖα φτωχικὴ, ἀσήμαντη, ἀπὸ τίς κη-

δεῖτες ἐκεῖνες ποῦ δυὸ τρεῖς ἀπαντᾷ κανεῖς στὴν Ἀθήνα στοὺς δρόμους τὸ χειμῶνα. Στάθηκα στὸ πεζοδρόμιο κ' ἔβγαλα τὸ καπέλλο μου. Πόσο συγκινήθηκα ὅταν μέσα στὸ μικρὸ ἐκεῖνο ἄσπρο φέρετρο, ἓνα φέρετρο οὔτε πολὺ φτωχικό, οὔτε πολὺ πλούσιο, εἶταν ξαπλωμένη ἡ μικρὴ κόρη, κάτασπρα ντυμένη, μ' ἓνα στεφάνι στὸ κεφάλι, ἡ κόρη ποῦ τὴν ἔβλεπα νὰ δουλεύη στὴ μηχανή της κάθε νύχτα μὲ τὰ ἴδια ἐκεῖνα χαρακτηρι-
στικά, ποῦ σηκονόμουνα στὶς ἄκρες τῶν παπουτσιῶν μου γιὰ νὰ τὰ βλέπω. Ὁ θάνατός της θὰ εἶταν σύντομος, γιατί δὲν εἶχε ἀλλάξη πολὺ. Τὸ πρόσωπο εἶχε τὸ βραθυλὸ ἐκεῖνο λάκκο ποῦ ἔχουν τὰ μάγουλα, τὰ μάτια τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ τὰ μαλλιά της τὰ μπερδεμμένα, γύρω στὸ πρόσωπο ποῦ δὲν εἶχεν ἀλλάξη, μοῦ ἔδιναν τὴν εἰκόνα ζωντανῆ τῆς κόρης ποῦ ἔβλεπα νὰ δουλεύη. Φαίνονταν πῶς εἶχε κουραστῆ ἀπὸ τὸν πολὺ κόπο καὶ κοιμοῦνταν μιὰ στιγμή γιὰ νὰ ξυπνήσῃ πάλι, γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ τὴ δουλειά της, τὸ ράψιμό της ποῦ θὰ τὴν ἔκανε εὐτυχισμένη!

Ἡ κηδεῖα εἶταν πολὺ φτωχική· λίγα πρόσωπα, ἄντρες, γυναῖκες τοῦ λαοῦ, τῆς γειτονιάς ἐκεῖ κοντά, ἀνθρωπάκια. Καμμιά ἀπὸ τίς γυναῖκες, κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἄντρες δὲ φαίνονταν περισσότερο λυπημένους ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Εἶταν βροχερὴ χειμωνιάτικη μέρα, ὁ οὐρανὸς πολὺ χαμηλός, φορτωμένος μαῦρα σύγνεφα· ἡ βροχὴ εἶχε πάψῃ καὶ δὲ φαίνονταν πῶς θ' ἀργούσε νὰ ξαναρχίσῃ. Ὁ δρόμος λασπωμένος, τὰ πεζοδρόμια ὑγρά, οἱ τοῖχοι, τὰ παράθυρα, τὰ μπαλκόνια τῶν σπιτιῶν μουσκεμμένα. Δυὸ τρία ἀμάξια ἀκολουθοῦσαν πίσω, μὲ τὴ νεκροφόρο ἔμπρός, ποτισμένα ὑγρασία καὶ αὐτά, καὶ τ' ἄλογα, κ' οἱ ἀμαξάδες οἱ τυλιγμένοι στὰ μακριὰ ξεθαμμένα μπλὲ παλτά τους. Ἡ κηδεῖα περνώντας ὅλον ἐν τούτοις δρόμους ἄφινε ἓνα ἀνάμιχτο θόρυβο σιγαλό, μόλις ἀκουστό, σὰ νὰ περνοῦσαν μυῖγες, παρὰ ἄνθρωποι. Τὸ ψάλσημο ἔμπρός τῶν παππάδων ξάφνιζεν γιὰ μιὰ στιγμή τὴ νεκρική αὐτὴ ἡσυχία, ἓνα χρεμέτισμα τῶν ἀλόγων ἔκανε νὰ γυρίζουν πίσω τὰ κεφάλια τους ὅσοι εἶταν πιὸ κοντά, στ' ἀμάξια, καὶ νὰ κοιτᾶζον γύρω τους μιὰ στιγμή μὲ ἀνοιχτὰ μάτια ποῦ δὲν ἔλεγαν τίποτε, τσαλαβουτώντας πάντα μέσα στὴ λάσπη.

Χωρὶς νὰ καταλάβω ἀκολούθησα κομμάτι τὴν κηδεῖα αὐτὴ ξαφνισμένος, σαστισμένος μὲ κάποια θλίψη στὴν καρδιά. Δυὸ γυναικοῦλες ἐνῶ περπατοῦσαν μιλοῦσαν σιγά, κρατῶντας μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι τους τ' ἀνασηκωμένο φουστάνι τους καὶ ἀνεβοκατεβάζοντας τὸ δεξὶ τους. Ἄκουσα τὴ μία νὰ λέη :

— Τῆς βρήκαν τῆς κημένης ἐκατὸ δραχμὲς· ἔκανε οικονομίες τὸ κακόμοιρο, ἔσπαζε στὴ δουλειά. Ἰσια ἴσια τὰ ἔξοδα τῆς κηδεῖας της...

Ἡ ἄλλη ἀναστενάζοντας κοιμάτι, εἶπε :

— Εἶχε πολλά ἔξοδα βλέπεις· ὁ πατέρας της ἀρρωστίαρης, παρκαλυμένως τόσο καιρό. Δὲ πέθαινε αὐτὸς κἄνε, ποῦ βρέθηκε νὰ πάη αὐτὸ τὸ κκκόμοιρο... Τώρα θὰ τὸν πᾶνε στὸ Πτωχοκομεῖο, ἔτσι σὰν πῶς ἄκουσα...

"Όταν ἡ κηδεῖα ἔφθασε στὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας στάθηκα, ἔρριξα μιὰ ματιὰ ἀκόμα στὸ κάτασπρο ἐκεῖνο φέρετρο ποῦ εἶταν ξαπλωμένη τόσο ἀπαλὰ ἢ μικρούλα κόρη καὶ τράβηξα στὴ δουλειά μου.

Μιὰ κηδεῖα παραπάνω τὴν ἡμέρα νὰ δῆ κανεὶς τί σημαίνει! Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη θέλησα νὰ διώξω ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὴ θλιθερὴ συγκίνηση ποῦ μ' εἶχε πιᾶση μπροστὰ στὸ ξαφνικὸ αὐτὸ θάνατο τῆς μικρῆς κόρης. Ἀλλὰ δὲ τὸ κατᾶφερα. Εἶχα κάποια νευρικὴ ταραχὴ· καρφωμένος ἔμεινε στὸ νοῦ μου αὐτὸς ὁ ἀνέλπιστος θάνατος. Πέθανε, εἶ, καὶ τί; προσπαθοῦσα νὰ ψιθυρίσω... Μήπως αὔριο, μεθαύριο, ἐγὼ, ὅλοι, οἱ φίλοι μου, οἱ γνωστοί μου, οἱ ἄγνωστοί μου, ὅλος ὁ κόσμος αὐτὸς ποῦ γυρίζει αὐτὴ τὴ στιγμή στους δρόμους, ἡ ὁμορφὴ ἐκείνη δουλίτσα ποῦ ξεσκονίζει ἐκεῖ ἀπάνω στὸ μπαλκόνι αὐτὸ τὸ πλούσιο ταπί, ὁ παρκαλῆς αὐτὸς χρηματιστῆς ποῦ περνᾷ μπροστὰ μου τώρα μέσα στὸ κουπέ του, ἡ χαριτωμένη ἐκείνη γυναικούλα ποῦ σηκώνει τὸ μαῦρο φρέμα της κι ἀφίνει νὰ φαίνεται τὸ ἄσπρο μεσοφόρι της καὶ τὰ λεπτὰ μποττινάκια της, ποῦ τρέχει ἔτσι κμαρωτὴ καὶ γρήγορα νὰ πέση ποιὸς ξέρει σὲ ποιά ἀγαπημένη της ἀγκαλιά, τὸ ὁμορφο αὐτὸ παιδί ποῦ τρέχει τόσο μεθυστικὰ ἀπάνω στὸ ποδὴλάτο του, ἡ μαθήτρια ἐκεῖ μὲ τὸ μακρὸ παλτό της ποῦ πηγαίνει στὸ Ἀρσάκειο, οἱ φοιτηταὶ αὐτοὶ ποῦ ἀνεβαίνουν στὸ Πανεπιστήμιο, οἱ ὑπάλληλοι ποῦ ἐργάζονται ἐκεῖ κάτω στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Οἰκονομικῶν, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ποῦ μὲ χαιρετοῦν καὶ τοὺς χαιρετῶ τώρα στὸ δρόμο, δὲν θὰ πεθάνουν ὅλοι, δὲ θὰ πεθάνομε ὅλοι; Τί φυσικώτερο ἀπὸ τὸ θάνατο ἑνὸς ἀτόμου;

Ἡ ἐπίμονη ὅμως ἰδέα τοῦ ξαφνικοῦ αὐτοῦ θανάτου δὲ μ' ἄφινε εὐκλα. Μιὰ κόρη ἐκεῖ, μιὰ κόρη δυστυχισμένη, μιὰ κόρη ποῦ βλακνίζονταν τόσο γιὰ τὸ φωμί της, γιὰ τὸ μέλλον της, γιὰ τὴν εὐτυχία της! Κι ἀφοῦ εἶταν νὰ πεθάνη χωρὶς ν' ἀπολαύσῃ τὴ ζωὴ, γιατί νὰ βλακνιστῇ τόσο; Τί ἀπόμεινε ἀπὸ τὴς μακρινῆς ἐκεῖνης ἀγρυπνίας της, ἀπὸ τὸ πολὺωρο σκύψιμό της ἀπάνω στὴ ραπτομηχανή της, ἀπὸ τὴ μεγάλη της κούραση, ἀπὸ τὰ ὄνειρά της, ἀπὸ τοὺς πόθους της, ἀπὸ τὴς ἐλπίδες της, ἀπὸ τοὺς σκοπούς της; Τίποτε λοιπὸν δὲν ἀπομένει ἀπὸ τοὺς κόπους μας; Κι ἀκόμα τί ἀπόμεινε ἀπὸ τὴν ἀθωότη αὐτὴ, ἀπὸ τὴν εὐγενῆ καρδιὰ αὐτὴ, ἀπὸ τὴν τιμιότη, ἀπὸ τὴν προτίμησή της νὰ

ξενυχτᾶ για ἓνα κομματι ψωμί, ἀπὸ τοῦ νὰ ροφᾶ τὴ τσοκολάτα της ἐκείνη τὴ στιγμή, καὶ νὰ κοιμᾶται ἀναπαυμένα ὕστερα ἀπὸ δλάκερης νύχτας γλέντι, καὶ νὰ ἀπολαμβάνη τὸν ὕπνο καὶ τὴν ἡδονὴ χωρὶς καμιά ἔννοια, χωρὶς καμιά σκουτοῦρα, εὐτυχισμένη, μιὰ κόρη ἀπὸ τίς πολλὲς ἄλλες κι' αὐτὴ; Τίποτε, τίποτε! Καὶ δὲν εἶταν μιὰ ἀδικία ὁ ἄσποκος αὐτὸς θάνατος, ὁ θάνατος χωρὶς κανένα λόγο τῆς κόρης αὐτῆς ποῦ πρὸ τοῦ νὰ ἐγγίση στὰ χεῖλη της τὸ ποτῆρι τῆς γλύκας τῆς ζωῆς, ἔσθυσε; Κι ἀφοῦ εἶταν νὰ σβύση, γιατί νὰ βασανιστῆ τόσο πολὺ, καὶ νὰ ἐλπίσῃ τόσο γλυκά, καὶ νὰ ζήσῃ τόσο λίγο κατόπι;

Πίραχ βαθειὰ ἐνιωθα, μιὰ ἀπὸ τίς λύπες ἐκεῖνες ποῦ μᾶς ἔρχονται πολλὲς φορές ἀπὸ τιποτένια ἀφορμὴ, ἀπὸ πράγματα καὶ πρόσωπα ποῦ εἶνε ξένα για μᾶς, μιὰ ἀπὸ τίς θλίψεις ἐκεῖνες ποῦ ἔχουν πρὸ γενικὴ τὴν ἀφορμὴ, ποῦ δὲ μᾶς τίς δίνει τὸ ἐγὼ μας, ἀλλ' ἢ κοινωνία δλάκερη, αὐτὴ ἢ ζωὴ μὲ τὰ παράξενα φαινόμενά της.

Αὐτὸ τὸ γιατί ἀνέβαινε πάντα θλιβερὸ στὰ χεῖλη μου σ' ὄλο τὸ δρόμο μου, ὡς τὴ στιγμή ποῦ πῆγα στὸ γραφεῖό μου. Οἱ συνάδελφοί μου ἤσυχαι ἔγραφαν γρήγορα, γρήγορα. Κάθησα μπροστὰ στὸ τραπέζι μου. Τὸ χαρτί κ' ἢ δημοσιογραφικὴ πέννα μου, ὅπως κάθε μέρα, μὲ περίμενε. Δὲν εἶχα προφτάσῃ νὰ καθίσω κι ὁ στοιχειοθέτης ἔφτασε ἀνυπόμονος:

— "Υλῆ! Ἔχετε γράψῃ τίποτε;

Καὶ ἄρχισα νὰ γράφω κι ἐγὼ γρήγορα, γρήγορα, ὅπως οἱ συνάδελφοί μου. Σὲ δυὸ λεπτά δὲ σκεπτόμουνα τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴ δουλειά μου. Ὁ στοιχειοθέτης γύρευε ὕλη νὰ κάμῃ τὴ δουλειά του· νὰ κερδίσῃ αὐτὸς τίς 4-5 δραχμὲς τῆς ἡμέρας του· νὰ δώσῃ ψωμί στὴ φαμελιά του· νὰ πιῇ τὸ κρασί του τὰ χαράμματα. "Υλῆ νὰ γεμίσουν οἱ σπῆλες τῆς ἐφημερίδας, νὰ βγῆ αὐτὴ τὸ πρωί, νὰ ικανοποιηθοῦν τὰ γοῦστα τοῦ κοινού· νὰ κερδίσῃ τὸ πρακτορεῖο, νὰ κερδίσουν οἱ μικροὶ ποῦ πωλοῦν τὰ φύλλα, νὰ κερδίσῃ τὸ λογιστῆριο τῆς ἐφημερίδας, νὰ κερδίσῃ ὁ διευθυντής, οἱ συντάκται, οἱ λογισταί. "Υλῆ! Ἐμπρός, δουλειά. Τί κι ἂν πεθαίνῃ σήμερα ὁ ἓνας καὶ αὔριο ὁ ἄλλος; Ἡ ζωὴ τραβᾶ τὴ στράτα της. Κ' ἢ ζωὴ μὲ συνεπῆρε στὸ καθημερινὸ δρόμο της, ὅπως παίρνη μαζί της κάθε μέρα ἑκατομμύρια ἄτομα. Τί κι ἂν πεθαίνουν κορίτσια, ποῦ δὲ πρόφτασαν νὰ ζήσουν ἀκόμα, τί κι ἂν πεθαίνουν γέροι ἑκατοχρονῆτες, ποῦ παράζησαν; Τί κι ἂν πεθαίνῃ κανεὶς δυστυχισμένος, τί κι ἂν πεθαίνῃ εὐτυχισμένος; Ἡ ζωὴ εἶνε Ζωὴ πάντα καὶ τραβᾶ ἀδιάφορη τὸ δρόμο της, ὡς ὅτου νὰ πεθάνῃ, νὰ λείψῃ κι αὐτὴ.

(Ἰούλιος 1897)

ΜΠΟΕΜ